

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap
HT 2015

Konflikthantering i förskolan – en naturlig del i vardagen

Cecilia Frank och Matilda Persson

Sektionen för lärande och miljö

Författare

Cecilia Frank och Matilda Persson

Titel

Konflikthantering i förskolan – en naturlig del i vardagen

Handledare

Anna Sandell

Examinator

Sara Lenninger

Abstract

Konflikter är en naturlig del av livet och uppstår dagligen på förskolor mellan barnen. Studiens syfte är att undersöka om förskollärare använder sig av olika strategier vid konflikthantering. Detta för att barnen ska få en förståelse för konflikthantering. Vi har valt intervjuer som forskningsmetod för att undersöka vilka strategier förskollärare använder sig av vid konflikthantering. De sex förskollärare som har deltagit i vår studie har blivit observerade i barngruppen med uppföljande intervjusamtal. Under intervjusamtalet utgick vi från en konflikt som uppstod spontant under observationen där informanten var delaktig. Studiens resultat har visat att det förebyggande arbetet kring konflikter har stor betydelse för att barnen ska kunna lära sig hur man hanterar dessa. Resultatet visade att flera förskollärare använder sig av medling i konflikterna som uppstår mellan barnen. Resultatet visade också att det inte var någon av förskollärarna som hade fått någon kunskap om konflikthantering under sin utbildning eller av förskolecheferna.

Ämnesord

Förskola, förskollärare, konflikt, konflikthantering, medling, strategier

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1. Syfte.....	6
1.2. Frågeställning	6
2. Bakgrund.....	7
2.1. Styrdokument.....	7
2.2. Definitioner.....	8
2.2.1. Konflikt.....	8
2.2.2. Konflikthantering	9
2.3. Olika strategier vid konflikthantering.....	9
2.3.1. Cohens konfliktpyramid	9
2.3.2. Att säga förlåt	12
2.3.3. Lyssna och kommunicera	13
2.3.4. Medling.....	14
2.3.5. Stoppverktyg.....	15
3. Ett sociokulturellt perspektiv	16
4. Metod.....	18
4.1. Val av vetenskaplig metod	18
4.2. Intervju med föregående observation	18
4.3. Urval	20
4.4. Genomförande	20
4.4.1. Observationer.....	20
4.4.2. Intervjuer	21
4.5. Bearbetning och analys.....	21
4.6. Etisk hänsyn.....	22
4.7. Metodkritik	23

5. Resultat och analys	23
5.1. Förskollärarna definierar begreppet konflikt	24
5.2. Förskollärarnas individuella strategier	24
5.3. Hur arbetslaget arbetar kring konflikthantering	26
6. Diskussion.....	27
6.1. Metoddiskussion.....	27
6.2. Resultatdiskussion	29
7. Sammanfattning.....	32
8. Referenser	33
Bilaga 1 Intervjuguide	35

Förord

Vi vill börja med att rikta ett stort tack till våra informanter som har låtit sig observeras, intervjuas och gett oss många insikter kring konflikthantering. Utan er hjälp och ert bidrag hade vi inte kunnat genomföra detta arbete. Vi vill även tacka vår handledare Anna Sandell för konstruktiv kritik och goda råd. Slutligen vill också passa på att tacka våra familjer och vänner som har stöttat oss under den här tiden som vi har arbetat med detta examensarbete.

Tack!

Cecilia Frank och Matilda Persson

1. Inledning

Konflikter är ett naturligt inslag i förskolans vardag, större och mindre, detta är något som vi dagligen ställs inför som förskollärare. Detta är ett ämne som inte är så väl undersökt, därför vill vi ta reda på hur man som förskollärare i förskolan kan arbeta med konflikthantering med barnen. Enligt läroplanen för förskolan ska arbetslaget ”visa respekt för individen och medverka till att det skapas ett demokratiskt klimat i förskolan, där samhörighet och ansvar kan utvecklas och där barnen får möjlighet att visa solidaritet, stimulera barnens samspel och hjälpa dem att bearbeta konflikter samt reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra” (Skolverket, 2010, s 11). Tomas Ljungberg är läkare och har under senare år specialiserat sin forskning på barns utveckling med ett perspektiv på samverkan mellan biologiska och kulturella faktorer. Ljungberg har uppmärksammat utifrån sina observationer att barn som löser konflikter *tillsammans* har en ökad social kompetens och emotionell intelligens (Ljungberg, 1998). Vi menar att det är viktigt att lära barn hantera konflikter för att öka barnens sociala kompetens. Därför vill vi undersöka hur förskollärare kan arbeta för att ge barn kunskap om konflikthantering. I förskolan har vi ett stort ansvar då vi lägger grunden för hur barn tolkar och upplever saker i vardagen. I Läroplanen för förskolan står det att ”förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande” (Skolverket, 2010, s. 7).

1.1. Syfte

Det ingår i förskollärarens uppdrag att hjälpa barn att bearbeta konflikter men detta är inte ett särskilt väl undersökt ämne och därför vill vi bidra med forskning. Studiens syfte är att undersöka vad förskollärare uppger att de använder sig av för olika strategier vid konflikthantering för att barnen ska få en förståelse för detta och i förlängningen utveckla sin sociala kompetens.

1.2. Frågeställning

Hur uppger förskollärare att de arbetar för att barnen ska få en förståelse för konflikthantering?

2. Bakgrund

Förskollärares olika strategier när det handlar om konflikthantering är ett område som inte är särskilt väl utforskat. I detta avsnitt tar vi upp relevant tidigare forskning kring ämnet. Vi förklarar även de begrepp som vi använder i vår kommande analys.

2.1. Styrdokument

De beskrivningar som görs i detta avsnitt fokuserar på de formuleringar som i styrdokumentet riktar sig övergripande mot alla barn i förskolan utifrån en helhetssyn. Skollagen (SFS 2010:800) är den lag som juridiskt reglerar förskolan. Skollagen har ett särskilt kapitel som rör förskolans verksamhet. I Skollagen anges förskolans syfte:

2 § Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Läroplanen för förskolan poängterar vikten av att verksamheten i förskolan ska utgå från den demokratiska värdegrunden där alla barns rättigheter och lika värde synliggörs. I Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) betonas även vikten av att främja barnens samspel, både med varandra och med pedagogerna och det enskilda barnets rätt att bli sedd. I inledningen tog vi upp att arbetslaget i förskolan ska hjälpa barn att bearbeta konflikter och visa respekt för varandra. Här vill vi förtydliga det uppdrag alla som arbetar i förskolan har.

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler. (Skolverket, 2010, s. 9)

I citatet ovan betonas pedagogernas ansvar att stimulera barns utveckling och vikten av pedagogernas arbete med konflikter i förskolan. Barnen får en bild av hur konflikter kan bemötas och hanteras genom pedagogernas hantering kring detta område. Det är därför viktigt att pedagogerna är medvetna om hur de hanterar konflikter mellan barnen.

2.2. Definitioner

2.2.1. Konflikt

Ilse Hakvoort är universitetslektor i pedagogik och är verksam vid Göteborgs universitet. Hon arbetar dagligen med konflikthantering och har arbetat för att ämnet konflikthantering ska ingå i lärarutbildningen på alla nivåer. Birgitta Friberg är adjunkt vid yrkeshögskolan i Göteborg och arbetar även hon med konflikthantering. Tillsammans har de skrivit boken *Konflikthantering i professionellt lärarskap* (Hakvoort & Friberg, 2011). Innebörden av begreppet konflikt kan diskuteras på många olika sätt, vilket Hakvoort och Friberg (2011) poängterar när de skriver att begreppet inte kan definieras på ett specifikt sätt. Definition av begreppet konflikt är ”motsättning som kräver en lösning” enligt Nationalencyklopedin. Begreppet kommer från latinets *conflictus* som betyder sammanstötning, kollidera, kämpa, råka i strid (Nationalencyklopedin, 2015).

Hakvoort och Friberg (2011) menar att en konflikt är när någras intressen krockar och parterna inte tror att de kan komma överens. En konflikt uppstår då värderingar och makt står i centrum och konflikten kan då öka och blir mer destruktiv. Genom dessa definitioner av konflikt kan vi förstå att parternas intressen och känslor är en stor del. En konflikt är alltså när några inte är överens och detta bör man då försöka lösa genom att kommunicera med varandra. Hakvoort och Friberg (2011) påstår att det kan vara bra att öva sig på att uttrycka sina egna tankar och tillsammans diskutera parternas olika uppfattningar av konflikten. Men oftast brister kommunikationen mellan parterna och det blir svårt att förstå varandra. Författarna menar också att många lärare saknar kunskaper i hur de ska hantera konflikter mellan barnen. En del lärare är också rädda för

att konflikten ska bli större och att barnen ska bli våldsamma vilket gör att lärarna ibland inte vill ta tag i konflikten (a.a).

För oss är en konflikt när en vilja, ett behov eller en önskan möter motstånd. Vår definition av begreppet konflikt är när man inte kommer överens. Vi anser inte heller att en konflikt är något negativt, utan det kan vara något positivt då vi utvecklas av hur vi väljer att hantera konflikten.

2.2.2. Konflikthantering

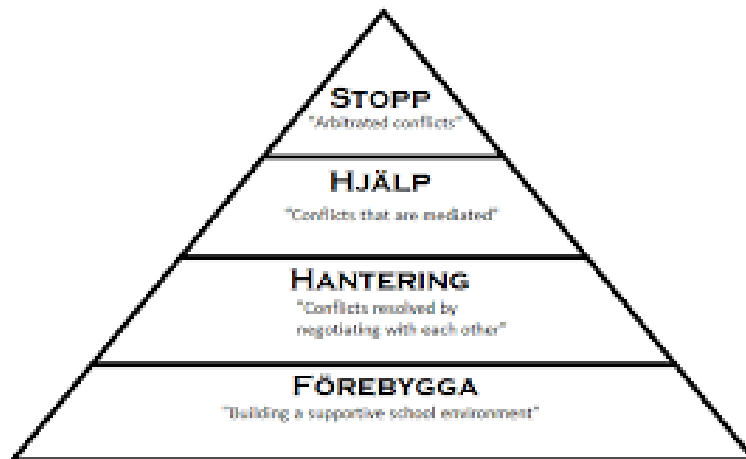
Att ordet konflikt skiljer sig från konflikthantering och konfliktlösning är uppenbart. Hakvoort och Friberg (2011) säger att det går att hantera alla konflikter men det betyder inte att alla konflikter går att lösa. Vi har valt att titta på konflikthantering. Författarna förklarar konflikt som neutral men att den kan bli destruktiv om man ser på konflikter som något som är dåligt. Ser man att konflikter kan vara av utvecklingsmässiga skäl kan konflikten hanteras på ett helt annat sätt. Hakvoort och Friberg (2011) poängterar att konflikthantering består av två begrepp, det vill säga *konflikt* och *hantering*. Författarna menar att beroende på vad man anser att konflikt står för, också har en inverkan på hur man hanterar den.

2.3. Olika strategier vid konflikthantering

2.3.1. Cohens konfliktpyramid

Hakvoort och Friberg (2011) hänvisar i sin bok till Richard Cohens konfliktpyramid (Hakvoort & Friberg, 2011, s. 35-38). Cohen har framställt en pyramid som visar fyra nivåer som ett system i hanteringen av konflikter. Konfliktpyramiden ger en övergripande syn på arbetet med konflikter och konflikthantering men Cohen kallar inte den för en teori. Cohens pyramid är istället en modell men som kan fungera i arbetet trots att det inte är en fastställd teori. Cohen menar att man måste se alla nivåer samtidigt och bör inte försumma någon av de fyra nivåerna. En annan central del är formen på pyramiden. Första nivån som är *förebygga* är den största som bör få mest

uppmärksamhet, den andra nivån som är hantering som är lite mindre bör få mindre uppmärksamhet, en tredje nivå som är hjälp och en fjärde nivå som är stopp och därmed minst.

Konfliktpyramiden enligt Cohen (1995, 2005) återgiven i Hakvoort och Friberg (2011, s.36)

”Översättning från engelskan av pyramidens nivåer, uppifrån och ner:

Nivå 4: Konflikter som avgörs genom skiljedom

Nivå 3: Elevkonflikter som medlas

Nivå 2: Konflikter som elever löser genom att förhandla med varandra

Nivå 1: Konflikter som aldrig äger rum tack vare en stödjande skolmiljö”

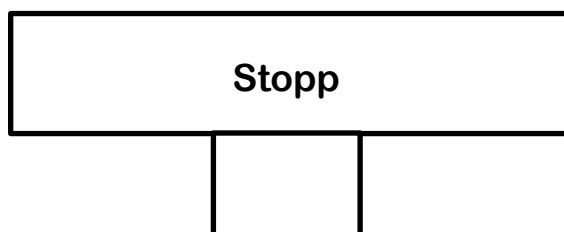
Hakvoort och Friberg (2011, s. 37) skriver att ”konflikter är en normal del av livet och således en normal del av skolans vardag”. Även med fungerande sociala relationer kommer det uppstå konflikter. Första nivån är en förebyggande nivå, det vill säga de insatser som skolan gör för att främja ett samarbetande klimat. I den första nivån är det fokus på just sociala relationer och sociala kompetenser (Hakvoort & Friberg, 2011).

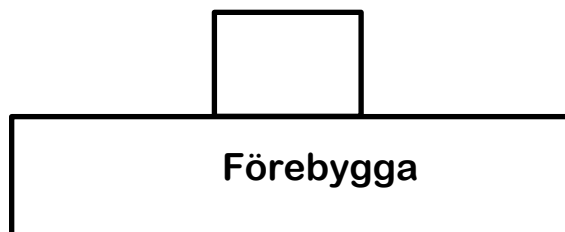
I den andra nivå i pyramiden är det viktigt att personerna hanterar konflikten på ett bra sätt som bidrar till den enskilde personens eller gruppens förbättring. En negativ utgång leder inte till någon utveckling eller lärande. Förutsättningarna för detta får parterna i den första nivån där de får lärdom om hur konflikterna kan hanteras genom exempelvis diskussioner och förhandling. Många konflikter hade kunnat lösas i ett tidigare skede om kunskap hos både personal och barn fanns om hur konflikter uppstår och kan hanteras på ett konstruktivt sätt (Hakvoort & Friberg, 2011).

Tredje nivån handlar om konflikter som parterna inte kan lösa själva utan där en tredje part kommer in och medlar. Den tredje personen ska inte avsluta konflikten utan istället hjälpa de som är inblandade i konflikten till att föra en dialog, så att personerna eventuellt kommer med en lösning som känns bra för dem båda. Den tredje nivån handlar alltså om att personerna ska föra en dialog då detta inte fungerat tidigare (Hakvoort & Friberg, 2011).

Fjärde nivån är *stopp-nivån* och handlar om när konflikten inte går att lösa. Här handlar det om personernas beteende och detta stoppas om det inte är okej. Ett förbjudet beteende har uppstått och därför stoppas detta beteende som man inte vill ha och man delar på personerna som är inblandade i konflikten. Själva konflikten stoppas dock inte eftersom konflikter inte är otillåtna, utan man bryter beteendet (Hakvoort & Friberg, 2011).

Hakvoort och Friberg (2011) tar upp i boken att Hareide skriver att pyramiden inte stämmer i verkligheten utan den har blivit vänd upp och ned. Enligt Hakvoort och Friberg menar Hareide att det mesta arbetet med konflikthantering i praktiken sker på den stoppande nivån och inte på den första nivån. Hakvoort och Friberg beskriver hur många skolors arbete med konflikthantering har fått formen av ett timglas, med störst fokus på förebyggande och stoppande arbete.

Konfliktpyramid och verklighet. Källa: Hakvoort och Friberg (2011, s. 41)

2.3.2. Att säga förlåt

Eva Johansson är pedagog och har ägnat sig åt studier om barn och etik. Barbro Johansson är etnolog och har skrivit en doktorsavhandling om datorn i barn vardag. I sin bok *Etiska möten i skolan* (Johansson & Johansson, 2003) menar författarna att syftet var att de skulle försöka förstå den etik som formas mellan lärarna och de yngre barnen med hjälp av observationer, samtal och intervjuer. Johansson och Johansson beskriver att i kompisamtal, som är en metod för konflikthantering, är målet ofta att nå någon form av samförstånd, och att ordet ”förlåt” spelar en viktig roll här. I Cohens konfliktpyramid är andra nivån den hanterande nivån. Genom att säga förlåt väljer man då att hantera konflikten på detta sätt innan konflikten når nivå tre som är en hjälpande nivå (Hakvoort & Friberg, 2011). Johansson och Johanssons forskning visar att barnen kan ha motsatta intressen, synpunkter och behov, som kanske är oförenliga (Johansson & Johansson, 2003). Enligt författarna ses lösningen av konflikten som viktigare än innehållet. När man ser lösningen av konflikten som enighet och betraktar det som konflikten är löst när någon sagt ”förlåt”, riskerar man att bara nå en ytlig samstämmighet, medan motsättningarna fortfarande finns kvar under ytan, och riskerar att blossa upp igen (Johansson & Johansson, 2003).

Eftersom att det finns få studier som gjorts efter det att en konflikt uppstått och konsekvenserna av konflikten måste hanteras och redas ut, har Tomas Ljungberg (1998) kartlagt och beskrivit hur barn i 3-6- års ålder på förskolor går tillväga efter det att en konflikt uppstått. Ljungberg är läkare och har under senare år specialiserat sin forskning på barns utveckling i perspektivet i samverkan mellan biologiska och kulturella

faktorer. Tillsammans med sina medarbetare har Ljungberg med hjälp av videokameror filmat barnens lek. Totalt har cirka 70 barn deltagit i studien och 100 timmars lek har spelats in. Enligt Ljungbergs observationer är det vanligaste sättet att lösa en konflikt på att en av de inblandade bjuder in det andra barnet till någon ny form av lek. Även han uppmärksammade att ordet ”förlåt” är vanligt förekommande hos barnen. Ljungberg såg också att många barn gav någon form av kroppskontakt vid konfliktlösningen. Mindre vanligt försök till konfliktlösning var att barnen gav en symbolisk fördel, eller föremål till den andre parten. Dessa handlingar var spontana och kom i direkt anslutning vid konflikten. Det visar sig i studien att barnen inte nöjer sig med denna spontana handling utan de måste också acceptera den och kommunicera tillbaka att de verkligen accepterat handlingen, för att få en positiv effekt av det. Ljungberg har också uppmärksammat att vuxna ofta griper in i barnens konflikter och säger åt de vad de ska göra och att barnen ska säga förlåt. Hans resultat visar att de barn som löser konflikter tillsammans har en ökad social kompetens och emotionell intelligens.

2.3.3. Lyssna och kommunicera

Grunden för att vi ska kunna förstå varandra är att kommunicera. Hakvoort och Friberg (2011) menar att om kommunikationen inte fungerar kan det leda till konflikter. Det är därför väsentligt att barnen kan kommunicera för att kunna hantera konflikter som uppstår i verksamheten. Kommunikation sker även när vi inte pratar, då vi kommunicerar med vårt kroppsspråk. Begreppet kommunikation kan ha olika innebörd men i detta sammanhang handlar det om sociala processer för att möta sig själv och andra (Hakvoort & Friberg, 2011). Anette Rosenberg Kimblad jobbar som fritidskonsulent och tar upp i sin magisteruppsats att många konflikter grundar sig på missförstånd (2009). Vi måste lyssna på varandra ordentligt för att kunna lösa konflikter. Vi kan träna oss på aktivt lyssnande genom att först bekräfta hur konflikten uppstått och förstå vad den andra parten sagt eller gjort. Det är viktigt att inte döma någon av parterna utan att vara opartisk för att kunna gå vidare och lösa konflikten. Genom att studera hur en konflikt teoretiskt sett trappas upp, anser Rosenberg Kimblad att det blir lättare att bli medveten om sin egen roll i konflikten, något som i sin tur ökar möjligheterna för att kunna medverka till att konflikten trappas ner. Barnen kan behöva hjälp med att uttrycka sina känslor utan att nedvärdera någon av parterna (Rosenberg

Kimblad, 2009). Om barnen själv inte kan hantera konflikten behöver de hjälp och då går konflikten in i den tredje nivån som är den hjälpande nivån i Cohens konfliktpyramid (Hakvoort & Friberg, 2011).

2.3.4. Medling

Eleonore Lind är medlare och samtalsterapeut och utbildar även andra i medling och konflikthantering. Lind (2011) har skrivit en bok om medling och konflikthantering i skolan med tillhörande övningar för eleverna. Lind lyfter i sin bok att båda parterna bör vara nöjda med lösningen vid medlingen för att vinna något på den. Lind menar att det kan vara svårt att hitta den sortens lösningar där båda parterna är nöjda, men det är större chans att lösningen blir hållbar på längre sikt. Det är inte medlaren som ska komma med lösningar utan det ska parterna själva göra som är i konflikten. Om inte parterna kan detta på egen hand är det medlaren som ska lyfta fram olika sätt att tänka kring konflikten som gör att parterna ska komma fram till en ömsesidig lösning. Medlaren hjälper parterna att identifiera problemet för att finna lösningar på dem (Lind, 2001). Rosenberg Kimblad (2009) har fokuserat sig på två metoder i sin magisteruppsats vilka är att kartlägga konflikten för att sedan använda sig av medling. Genom att kartlägga konflikten kunde hon se båda parternas perspektiv. Medling är en process där en opartisk tredje part hjälper parterna i en konflikt att komma fram till en ömsesidigt godtagbar lösning eller överenskommelse. Grundreglerna i en medlingsprocess är att inte avbryta, inte anklaga, tänka på sekretessen och att söka olika lösningar (a.a.). När konflikter behöver medlas går de in i den tredje och hjälpande nivån i Cohens konfliktpyramid (Hakvoort & Friberg, 2011).

Det finns fyra olika faser man bör gå igenom vid medling (Hakvoort & Friberg, 2011). I fas 1 ska alla parter redogöra för händelseförloppet så som var och en uppfattar det. I denna fas är det viktigt att låta barnen berätta sin version och inte avbryta. Att lyssna utan att kommentera eller avbryta kan vara svårt eftersom alla upplever situationen olika på grund av att vi är som person. Medlaren ska hjälpa parterna så detta uppfylls genom att bekräfta det de säger så att alla förstår. I fas 2 ska medlaren försöka identifiera vilka känslor som ligger bakom konflikten genom att ställa frågor om hur det

kändes. Barnen kan ha svårt att sätta ord på känslor i konfliktsituationer och medlaren ska då finnas med och hjälpa barnen med detta. Detta går också till så att först berättar den ena parten sin version och den andra parten sedan. Här kan medlaren ta upp eventuella likheter i båda parternas versioner. I fas 3 ska parterna få möjlighet att berätta hur de skulle vilja ha det istället, vad vill de händer från och med nu? Parterna bör inte gå tillbaka till gamla mönster utan medlaren bör lyfta problemlösningar. När parterna sedan inleder i fas 4 ska de se vad som är möjligt att göra. Medlaren låter parterna tänka efter vilka förslag som går att genomföra och därefter får barnen diskutera och prova förslaget (Hakvoort & Friberg, 2011).

2.3.5. Stoppverktyg

Katarina Ribaeus är utbildad förskollärare sedan slutet av 1980-talet och arbetar nu som lektor i pedagogiskt arbete vid Karlstads universitet. Ribaeus (2014) vill genom sin avhandling *Demokratiuppdrag i förskolan*, få mer kunskap om hur lärarna förhåller sig till förskolans demokratiuppdrag men också studera barnens agerande i relation till detta. Enligt Ribaeus tar förskollärarna i hennes avhandling tillvara på konflikten genom att inte bara lösa situationen utan också diskutera den tillsammans med barnen hur man kan göra i liknande situationer i framtiden. Det är viktigt i det förebyggande arbetet att ge barnen verktyg så att de vid ett senare tillfälle i en liknande situation kan förebygga konflikten. Det förebyggande arbetet är den första nivån i Cohens konfliktpyramid och bör vara den nivån som får mest uppmärksamhet (Hakvoort & Friberg, 2011). För att få kontinuitet i förskollärarnas arbete använder de sig av stoppverktyget, vilket också återkommer i barnens vardag. Genom att barnen tydligt säger stopp och visar ett stopptecken med handen när de känner att något är fel, ger det en tydlig markering att de andra barnen ska sluta. Förskollärarna i Ribaeus studie lyfter vikten av att respektera varandras gränser när barnen inte accepterar en handling eller liknande från en kamrat, och arbetar förebyggande kring detta tillsammans med barnen (Ribaeus, 2014).

3. Ett sociokulturellt perspektiv

I detta avsnitt kommer vi lyfta fram Lev Semenovic Vygotskij forskning eftersom han tydliggör de teorier och begrepp som är relevanta för vårt arbete. Vygotskij föddes i Orsha i norra Vitryssland. Han levde från 1896 till 1934 och hade stor betydelse för sovjetisk psykologi. Vygotskij idéer är högt relevanta för pedagogik och andra tillämpningar. Den kanske viktigaste faktorn är att många forskare i väst men framför allt i USA, har sökt aktivt efter nya teoretiska idéer, och då har Vygotskijs teorier varit överensstämmande med deras krav (Vygotskij, 1999). Vygotskij menar att ju mer en människa sett och upplevt, desto större är förutsättningarna för denna att skapa nya erfarenheter och att utvecklas. Det är därför av stor vikt att öka barnets livsvärld och erfarenheter för att bereda en stadig grund för barnet (Vygotskij, 1995). Lindahl (2011), som har tolkat Vygotskij, menar att en trygg relation är avgörande för barnets utveckling och lärande. Samspelet mellan människor är lärande och utvecklande. Ett barn kan överskrida den egna problemlösningsförmågan med hjälp av en kamrat eller med hjälp av en vuxen. När problemet är löst, kan problemet som tidigare bara kunde lösas tillsammans med andra, klaras på egen hand. Det är inte bara problemlösningssituationen som är mest framträdande utan det samarbetet som har fört vidare lärande och utveckling. Genom samarbetet och samspel med den vuxne och andra barn, når barnet högre nivåer i sin egna utveckling och får rikare erfarenheter, detta kallar Vygotskij för den proximala utvecklingszonen (Vygotskij, 1999). Det handlar mycket om att utbyta erfarenheter och kunskaper för att vidareutvecklas, att nivån på kunskapen läggs en bit högre för att stimulera och vägleda. Vygotskij lyfter fram samspelet mellan två individer, då den med mer erfarenhet leder den med mindre erfarenhet så att denna senare kan utvecklas. Pedagogerna är den med mer erfarenhet och då den som ska vägleda barnet till utveckling. När pedagogerna i samtal ger barnet uppmuntran får barnet själv fundera på vad som exempelvis kan vara rätt och fel. Vygotskij menar att ju rikare en människas erfarenheter är, desto mer material förfogar människans fantasi över (a.a). Vi vill se om den proximala utvecklingszonen kan hjälpa barnen i konflikthantering då de tar hjälp av varandra eller en vuxen för att kunna nå nya kunskaper.

Tänkande och språk är två för Vygotskij centrala begrepp och det är även titeln på en av hans böcker (1999). Trots att detta är två faktorer som är beroende av varandra, betyder det inte att de är identiska. Samtidigt går det inte att särskilja tänkande och språk helt från varandra. Vygotskij menar att det inre talet är nära sammanlänkat med tänkandet. Utan social kommunikation sker ingen utveckling av vare sig språk eller tänkande (Vygotskij, 1999). Vygotskij menade att all utveckling sker i ett socialt sammanhang. Kunskapsprocessen kan då beskrivas med ett annat av Vygotskijs begrepp som han benämner mediering eller medierat lärande. Det innebär att barnet genom ett socialt samspel och med ett verktyg som språket lär sig nya kognitiva strategier. Redskapet för tanken under lärandeprocessen blir då språket. Barnets tänkande bildas under yttre påverkan och kan ses som en social konstruktion där samspelet mellan utveckling och undervisning är en förutsättning för barnets lärande. Ett aktivt samspel mellan pedagog och barn gör att språket i form av dialog, är ett viktigt verktyg för barnets lärande och utveckling. Genom den sociala samvaron med andra barn upptäcker barnet språket. Barn kan inte ge innehåll åt ord på egen hand, men i samtal med vuxna får de det stöd som behövs för att språket ska utvecklas. Hans teori fortsätter med att barnet först lär sig språk genom att härma den sociala omgivningen för att kunna behärska språket. Genom att lära sig från omgivningen lär sig barnet det sociala språket som det i sin tur erövrar och kan bearbeta detta till sitt inre språk. Vygotskij anser att det är viktigt att barnet deltar i sociala sammanhang som leds av någon som är mognare, och som hjälper barnet att utveckla sin tankeförmåga (Vygotskij, 1999).

I ett sociokulturellt perspektiv är stort fokus på samspel och hur individen använder sig av artefakter och på så sätt även själv är med och påverkar sin miljö. Barnet förstår sin verklighet genom de artefakter som hon/han har tillgång till, men är själv också en aktiv deltagare som är med och påverkar och skapar nya saker. Artefakt betyder enligt Nationalencyklopedins ett tillverkat föremål, konstprodukt. (Nationalencyklopedin, 2015). Artefakter är, enligt Vygotskij (1999), ett annat ord för redskap som vi människor använder för att kommunicera, tänka och uttrycka oss med. Språket är via kommunikationen och vårt tänkande centrala delar i de psykologiska artefakterna. De artefakter som vi fokuserar på i är icke materiella, alltså språket. För att stötta problemlösningsprocessen kan man använda artefakterna som ett stöd. Språket,

tänkande, samtalet och reflekterandet är alltså redskap som hjälper oss att utvecklas och göra val utifrån våra och andras erfarenheter. Artefakter kommer i den här studien att användas för att förstå de redskap, tecken och social berättelser som förskollärarna använder sig av i sin konflikthantering.

4. Metod

4.1. Val av vetenskaplig metod

För att kunna besvara syftet och frågeställningen i vår studie om vad förskollärarna uppger att de använder för strategier vid konflikthantering, kom vi fram till att vi behövde använda oss av en metod i två steg. Vi menar att vi bäst kan få svar på vår fråga genom att intervjua förskolepersonal. För att kunna få en lämplig empiri har vi dock först genomfört kortare observationer vid de tre förskolor som ingått i studien för att se om det uppstår konflikter och hur förskolläraren agerar i situationen. Med observationerna som utgångspunkt har vi sedan genomfört enskilda intervjuer med förskollärarna. Inför observationer och intervjuerna har vi meddelat förskolan vårt syfte med intervjuerna. Vi har inte lämnat ut frågorna i förväg eftersom vi vill att förskollärarna ska svara spontant, vilket det inte blir om de tidigare har fått läsa frågorna.

4.2. Intervju med föregående observation

Vi har använt oss av en kvalitativ forskningsmetod som bygger på intervjuer och observationer. En observation är ett bra sätt att hämta information för att i observationssituationer uppmärksammas observatören det som tas för givet. (Denscombe, 2009). Med utgångspunkt i det vi observerat kan vi stämma av med förskollärarna det vi sett och hur vi och hen uppfattat situationen. Observationerna har inte ingått som empiriskt underlag i övrigt, utan har används just som en fördjupad ingång i intervjuerna. Två personer som observerar samma situation kan få fram olika data. Detta kan bero på tre olika faktorer, att vi ser det som vi är vana vid att se, våra olika tidigare erfarenheter och hur vi mår fysiskt och psykiskt vid detta tillfälle när

observationen genomförs (Denscombe, 2009). Det finns flera olika slags observationsmetoder. Vi valde att använda oss av en passiv observerandemetod för att samla in material. Passiv observationsmetod går ut på att vi höll oss utanför barngrupperna genom att inte delta när förskolläraren tog sig an en konflikt (Holme & Solvang, 1997). Under observationerna använde vi oss av fältanteckningar för att samla in data så inte den glöms bort. Holme och Solvang (1997) menar att det är lätt att den mänskliga faktorn kommer in och vi kan glömma de mindre sakerna om man inte skriver upp anteckningar direkt. Observation med en uppföljande intervju är en användbar metod för att få ta del av förskollärares tankar, idéer och synsätt på konflikthantering. Detta skapar en djupare förståelse för hur informanterna tänker kring deras handlande.

Ett av det viktigaste, men också vanligaste arbetssättet inom utbildningsvetenskapen är att intervjua menar Stukát (2011). Författaren menar också att forskningsintervjun, som till skillnad från övriga intervjuer, har andra och större krav på sig. I rapporten ingår en tydlig förklaring av genomförandet av intervjun och motivering kring frågorna (a.a.). Genom kvalitativ datainsamling har vi möjlighet att vara flexibla och kan anpassa frågorna vid en intervju om något är oklart. Informanten ska få möjlighet att själv få styra utvecklingen av intervjun. Det krävs att forskaren hela tiden är uppmärksam på informantens åsikter och synpunkter för att samtalet ska bli spontant, hålla sig inom ramen men ändå vidareutvecklas (Holme & Solvang, 1997).

För att vi ska kunna förstå förskolläraren vid en intervju måste vi försöka sätta oss in i informantens situation. Denscombe (2009) menar att det är viktigt att man möter individen ansikte mot ansikte för att komma individen närmare och för att bygga en ömsesidig tillit. Man måste ta i beaktning att informanten kan bete sig på ett visst sätt i relation till forskaren som denne möjligtvis inte skulle ha gjort i vanliga fall. Forskaren måste vara medveten om hur han eller hon själv fungerar och ta hänsyn till detta (Holme & Solvang, 1997). Vi dokumenterade förskollärarnas svar med hjälp av röstinspelning för att inte missa något som kan vara relevant för vår studie. Intervjuerna utfördes på förskollärarnas respektive arbetsplats eftersom den kan upplevas som en trygg och lugn miljö. Detta menar Stukát (2011) är viktigt för att informanterna ska känna sig trygga

under intervjun.

4.3. Urval

Vi kontaktade 18 slumpmässigt utvalda förskolor och förskolechefer personligen via telefon och bad om att få komma ut och observera och intervjua på förskolorna. Då vi märkte ett stort motstånd när vi ringde till förskolorna, valde vi att personligen åka ut till en av de förskolor som ingått i studien för att förklara vårt syfte och tankarna kring besöket. Därefter blev vi mottagna på tre olika förskolor i Skåne som vi tidigare inte har besökt. Förskolorna ligger i samma kommun men i olika delar av kommunen. Vi har inte haft för avsikt att jämföra förskolorna men för att öka möjligheterna till en större variation, en rikare empiri, behövs flera olika förskolor. Vi har valt att observera och intervjua sex förskollärare eftersom de bör ha en högskoleutbildning där de har mer teorier i bagaget som de kan falla tillbaka på (Holme & Solvang, 1997). Förskollärarna i observationerna och intervjuerna har arbetat inom yrket allt från ett år upp till 25 år. Denna stora skillnad på yrkeserfarenheten mellan förskollärarna kan vi se i empirin. Ingen av förskollärarna arbetar på samma avdelning. Barnen som har varit med i observationerna har varit mellan ett till sex år gamla.

4.4. Genomförande

Här beskriver vi hur vi gått till väga i studien för att få fram empirin.

4.4.1. Observationer

Vi har valt att börja med att observera förskollärarna i barngruppen innan vi intervjuade dem, för att kunna utgå från observationen under intervjun. Inför observationen informerade vi förskollärarna om hur observationen kommer att gå till och dess syfte. Observationerna gjordes i olika miljöer på de olika förskolorna så som matbordet, lekhallen och utegården. Observationerna pågick mellan en till två timmar. Innan vi började våra observationer beslutade vi att all fokus skulle läggas på hur förskolläraren hanterar konflikten som eventuellt skulle uppstå. När vi kom till de olika förskolorna presenterade vi oss och berättade att vi skulle hålla oss i bakgrunden för att observera

förskollärarna i barngruppen. Då förskolläraren gick ut med barnen följde vi med ut för att fortsätta observationen ute. Under observationerna förde vi anteckningar som stöd för underlaget inför intervjuerna. Observationsmetoder tar ofta lång tid och kräver en nogra uttänkt metodik. Det är också många frågor att ta ställning till som till exempel vad, vem, när och hur ska jag observera? Därför förberedde vi oss i god tid inför observationerna genom att ha en diskussion om vad vi ska titta efter, och om vad som är relevant för vår undersökning.

4.4.2. Intervjuer

Först observerades förskollärarna i barngruppen och sedan följdes observationen upp med intervju. Vi gjorde så här för att få svar på varför förskollärarna gjorde just så under observationen, som vi ville utveckla i en intervju. Vi intervjuade personer som är direkt delaktiga i det vi ska undersöka, det vill säga konflikthanteringar. Intervjufrågorna vi valde att ställa till förskollärarna är frågor om konflikt, konflikthantering och olika strategier när det uppstår konflikter (Se bilaga 1). Vid intervjuerna som ägde rum enskilt med förskollärarna deltog vi båda. Eftersom två personer kan se ur olika perspektiv, såg vi det som en fördel att vara två forskare vid intervjuerna. Under intervjuerna satt vi vid ett bord tillsammans med förskolläraren på avdelningen hen jobbade på, under tiden de andra pedagogerna och barngruppen vistades ute på gården. Först frågade vi förskolläraren om det gick bra att spela in samtalet med röstinspelning, vilket alla förskollärare godkände. Vi utgick från en intervjuguide (se bilaga, 1), men anpassade frågorna till förskolläraren under intervjun. För att vi skulle få fler innehållsrika svar, var vi flexibla med att ställa uppföljningsfrågor utifrån förskollärarnas egna svar. Efter intervjuerna transkriberade vi röstinspelningarna.

4.5. Bearbetning och analys

I vår studie har vi valt en induktiv slutledning där vi utgår från empiriskt material av intervjuerna för att finna en teori som vi kan relatera till i vår studie. Det inspelade materialet transkriberades och bearbetades vid flera tillfällen. För att få ett resultat har vi bearbetat och ställt frågor till materialet. Vi skrev ut transkriberingarna av

intervjuerna och markerade och klippte ut de olika teman vi såg som vi sedan kategoriserade utifrån svar som ofta återkom. Vi har utgått från hermeneutiken som menar att en del måste sättas i samband med helheten för att kunna förstås. Den hermeneutiska cirkeln kan endast förstås i helhet, och helheten endast ur delarna. Man börjar gräva i en del och förstår då en bättre helhet som får en ny belysning och då studerar man vidare för att få en större förståelse för helheten och då får man en fördjupad förståelse för både delen och helheten. Den avgörande forskningsmetoden inom hermeneutiken är att forskaren försöker tolka utifrån handlingar och uttalande för att få en förståelse (Alvesson & Sköldberg, 2008).

4.6. Etisk hänsyn

Vi har informerat förskollärarna om att intervjuerna kommer att ligga till grund för vårt arbete. Förskollärarna kommer att vara anonyma, vilket vi informerade vid intervjutillfället. Vi kommer därför inte att namnge varken förskollärarna eller de förskolor de arbetar på. Eftersom det är förskollärarnas hantering av konflikten som vi har observerat kom vi fram till i samråd med förskolecheferna och förskollärarna att vi endast behövde skriva på ett sekretessavtal, och inte begära godkännande från föräldrarna.

Enligt vetenskapsrådet (2011) finns det fyra krav som man bör beakta för att skydda individen vid denna typ av undersökning. Informationskravet är för att visa informanterna hänsyn och berätta vad syftet är, därför berättade vi syftet med studien för förskollärarna. När informanterna själva har gett sitt medgivande till intervjun, kallas detta samtyckeskravet. Vi frågade innan varje intervju om de godkände att vi intervjuade dem vilket de gjorde. Inget i rapporten kommer att kunna knytas till förskollärarna eller förskolorna och detta kallas för konfidentialitetskravet. Vi kommer inte att nämna något som kan knyta an till förskolorna eller förskollärarna som vi observerar och intervjuar. Endast de berörda personerna i studien har rätt att ta del av den insamlade empirin, vilket nyttjandekravet innebär. Efter avslutad intervju frågade vi informanterna om de ville ha det inspelade materialet för att ta del av det efteråt, vilket ingen ville (a.a). Staffan Stukát tydliggör att det är viktigt att informationen inte

utnyttjas för kommersiellt bruk utan att materialet endast används till forskning (Stukát, 2011).

Syftet med observationerna var att studera hur förskollärarna hanterade konflikten mellan barnen. Eftersom barngruppen då ingick i observationerna diskuterade vi tillsammans med förskollärarna, och till viss del med förskolecheferna, om något godkännande från föräldrarna skulle behövas. Eftersom vi inte tar upp i denna studie hur barnen har agerat ansåg förskollärarna och förskolecheferna att något medgivande inte behövdes.

4.7. Metodkritik

Intervjuer är fördelaktiga eftersom man då kan kontrollera informationen genom att ställa följdfrågor direkt om något är oklart för att få en större helhetsbild. Utifrån vår studie går det inte att dra några generella slutsatser, eftersom de är gjorda i samma kommun och kan inte vara generella för alla förskollärare. Det kan inte vara helt tillförlitligt att det som informanten säger stämmer överens med vad den faktiskt gör (Denscombe, 2009). Genom observationerna har vi försökt öka den trovärdighet för att se om förskollärarna hanterar konflikten på det sätt de beskriver i intervjun.

5. Resultat och analys

I den här delen kommer vi att redogöra för resultatet från våra intervjuer. Resultatet tar upp områden som vad begreppet konflikt innebär för de förskollärare som vi intervjuat, förskollärarnas medvetna strategier som de använder sig av, hur arbetslaget arbetar kring konflikthantering, olika strategier för olika barn samt vad de har för kunskap inom konflikthantering. Inom varje område finns utdrag från de intervjuer vi har gjort. Under intervjuerna framkom det hur förskollärarnas utbildning inom konflikthantering har sett ut. Det var ingen av förskollärarna som hade fått någon kunskap om konflikthantering under sin utbildning. Det var heller ingen som hade fått någon vidareutbildning eller annan information inom området konflikthantering av deras förskolechefer. Ändå kan vi

se att förskollärarna har olika kunskaper om konflikthantering och strategier de använder sig av.

5.1. Förskollärarna definierar begreppet konflikt

Det övergripande svaret från förskollärarna när vi ber dem definiera begreppet konflikt var att en konflikt är när två eller flera barn inte kommer överens. Man ser inte på saken på samma sätt. En av förskollärarna menar att begreppet konflikt definieras som:

”Det handlar om kommunikationssvårigheter, när något uppstår vid en missuppfattning där man inte når fram till varandra.”

När barn inte är överens kring en händelse kan det vara svårt för barnen att uttrycka sig med hjälp av språket då detta kanske inte är så utvecklat. Det kan göra att kommunikationen brister och en konflikt kan uppstå då barnen inte ser på saken utifrån samma perspektiv (Vygotskij, 1999).

5.2. Förskollärarnas individuella strategier

Samtliga förskollärare på alla förskolorna använder sig, enligt vad de uppger i intervjuerna, av samma arbetssätt. Tre utav förskollärarna kunde namnge metoden som medling. Denna metod går ut på att förskollärarna sätter sig ner med barnen och låter varje barn berätta sin version om vad som hänt. Det är viktigt att det andra barnet lyssnar och inte avbryter. Barnen får då en uppfattning om hur de har upplevt situationen. Förskollärarna ska inte skuldbelägga någon utav barnen under samtalet. Denna metod är samma i grund och botten på alla förskolor. En utav de förskollärarna som namngett metoden poängterar att detta är medling.

”Jag intar den här rollen som en medlare mellan barnen. För det är ju viktigt att de får berätta vad det var som hände, utan att man lägger ord i deras mun. Barnen ska få berätta sina känslor, och hur kan vi göra tills nästa gång.”

Två utav förskollärarna tog även upp ordet förlåt som en strategi som de *inte* använder sig av. Förskollärarna menar att ordet i sig inte har någon betydelse förrän barnet i fråga

verkligen menar att be den andra om förlåtelse. Förskollärarna pekar även på att barnen kan uppleva det som kränkande om de blir tvingade att säga förlåt i konflikten.

”Ordet förlåt ska inte bli något som barnen bara säger utan att tänka på ordets innebörd. Det ska inte behöva pressa fram ordet förlåt utan det ska komma från barnen själva och inte för att vi pedagoger vill det.”

Tre utav förskollärarna i intervjuerna menar att barnen kan ha svårt att våga säga ifrån. De använder därför sig utav ett stopptecken. Detta tecken innebär att barnet håller upp handen och säger ”stopp” till motparten. Denna strategi förstärker eller ersätter det sagda ordet på ett mer konkret sätt. Stopptecknet betyder att man ska sluta med det som görs, för att sedan samtala om konflikten.

”Genom att använda sig av denna strategi upplever jag att barnen lättare vågar säga ifrån.”

Den utav de förskollärarna som tog upp stopptecknet jobbar på en yngre avdelning och menar på att det uppstår många situationer som kräver stopptecknet.

”Vi använder det mest aktivt här inne på lilla avdelningen. Så jag försöker ge språket så man kan använda det. Men om man inte kan det så ge tecken som en hjälpande hand.”

En utav förskollärarna tar upp vikten av att använda sig utav språket.

“Så jag försöker ge språket så man kan använda det. Men om man inte kan det så ge tecken som en hjälpande hand. Och medla lite men ändå försöker låta dem att själva göra det.”

Förskollärarna menar att barnen får hjälp av förskollärarna genom att sätta ord på deras upplevelser i konflikten. När förskollärarna nämner olika begrepp för barnen, menar Vygotskij (1999) att barns tidiga språkutveckling främjas genom det sociala samspelet. Barnen använder sig av språket som redskap. Barnen får stöd från förskollärarna för att utveckla språket och målet är att barnen ska kunna förmedla sina tankar med hjälp av språket när detta mognat hos barnet. Begreppet artefakter använder vi i resultatet för att

förstå stoppverktyget som förskollärarna använder som ett redskap. I analysen utgår vi från att artefakter inte enbart består av föremål utan i det här fallet som ett tecken i form av barnens egen hand som ett hjälpmedel. När barnen använder sig utav stopphanden ger artefakterna barnen fler möjligheter att förstå för att det tydligare. Med detta sätt kan barnen sammankoppla tecknet med begreppet.

5.3. Hur arbetslaget arbetar kring konflikthantering

Samtliga förskollärare svarade att de använder samma strategier för hela barngruppen, men om det finns barn i barngruppen som behöver någon annan strategi så anpassar sig förskollärarna till det barnet.

”Det kan ju vara så att något barn behöver gå undan med mig och ta det lugnt, och då tar man ju den konflikten på det sättet. Så vi använder de strategier som vi behöver använda för olika barn.”

Fyra utav förskollärarna anser att det förebyggande arbetet med barnen i konflikthantering är oerhört viktigt. Detta är något som hela arbetslaget på dessa förskolor arbetar övergripande med. En förskollärare tog upp att:

”Vi försöker stärka barnen genom värdegrundsarbete och barnen får lära sig att respektera varandra.”

En annan tar även upp att de arbetar aktivt med stopptecknet i hela arbetslaget.

”Ja vi har ju pratat igenom en hel del hur vi ska bemöta olika barn och så, och då har vi ju kommit fram till just det här med stopptecknet, att det är jätteviktigt för alla barn att lära sig säga ifrån när den inte tycker det är okej längre.”

Denna förskollärare arbetar på en avdelning med yngre barn som inte har utvecklat det verbala språket ännu. Två utav förskollärarna som vi intervjuade berättade att de inte hade något bestämt inom arbetslaget.

”Jag tror inte det finns någonting. Men det borde vi. Så att man har diskuterat igenom det.”

En förskollärare pratade väldigt engagerat om att de i sitt arbetslag anser att det är viktigt att förbereda barnen, framför allt i situationer där konflikter brukar uppstå. En strategi som det använde sig av är en metod som kallas för sociala berättelser. Hon tog upp att de använde oftast denna strategi för de barn som hade svårt att se sitt eget agerande som nu hade lättare att se på situationen.

”Det handlar om att rita upp en händelse för barnen för att förbereda barnen för olika situationer som man tänker att det här brukar hända när vi kommer ut på gården. Den här tvisten om cyklarna.”

Genom sociala berättelser menar förskolläraren att det utspelar sig ett samtal mellan barnen och förskolläraren om en situation som kommer att hända. De började rita och samtala runt olika sociala situationer i sitt arbete med barn. Ett exempel som hen tog var att innan de skulle gå ut på gården och gunga, ritade förskolläraren upp hur man kan lösa situationen om alla gungor var upptagna. Detta var något som de gjorde under en tid vilket hen upplevde gav resultat. Här kan vi se att den strategin ingår i en medierade handling som öppnar upp för kommunikation kring barnens erfarenheter. Vygotskij (1999) menade att människors samspel inte bara är en metod som kan stödja lärande och utveckling. Han menade att samspel *är* lärande och utveckling. Vygotskij kallade detta för den proximala utvecklingszonen. Barnet prövar vad de kan själva och vad de kan tillsammans med andra, de lär sig något nytt tillsammans med andra eller genom andra. Förskolläraren menar här att barnet i situationen lyckades genomföra något tillsammans med andra som barnet egentligen inte behärskar (Vygotskij, 1999).

6. Diskussion

6.1. Metoddiskussion

När vi först kontaktade förskolorna via telefon märkte vi tveksamhet att delta efter att vi hade berättat vårt syfte med vårt arbete. Vi tror att förskollärarna kände sig obekväma när de fick reda på att det var dem vi skulle observera och intervjua, och inte barnen.

Eftersom förskollärarna ville veta vårt syfte med observationerna och intervjuerna har vi inte lyckats hålla detta dolt. Vi är medvetna om att detta kan ha påverkat förskollärarnas beteende i observationerna. Frågorna till intervjuerna valde vi att hålla dolda eftersom att vi ville ha spontana svar vilket vi tror blir mest ärliga. Vi tror att förskollärarnas hantering påverkades eftersom de visste vårt syfte med observationen. Vi märkte att under observationen drog en del förskollärare sig undan och gick ifrån avdelningen trots en pågående konflikt mellan barnen. Om förskollärarna hade fått reda på frågorna innan tror vi att de hade tagit reda på en del svar som de tror att vi ville höra. Vi tror inte att det hade blivit samma öppna och spontana samtal kring deras konflikthantering som vi var ute efter. Vi tror att detta har gjort förskollärarna osäkra, eftersom konflikthantering mellan barnen kan vara ett känsligt ämne då det inte finns så mycket forskning bakom. Utifrån tidigare erfarenheter har vi sett att det sker mycket konflikter ute på förskolor. När vi kom ut och gjorde observationer för vår studie såg vi inte mycket konflikter. Detta har vi efteråt analyserat, både tillsammans med förskollärarna och oss emellan. Många barn var nyfikna på oss eftersom vi inte hade varit på förskolorna innan. Vi tror att detta kan ha bidragit till att barnen riktade sin nyfikenhet på oss så att deras vardag blev störd. Utifrån detta kan vi se att vi kanske inte har fått det underlag som vi borde fått från observationerna, men det spelar mindre roll för utfallet, då intervjuerna har varit vår huvudsakliga metod.

Under samtliga intervjuer har vi båda medverkat, vilket vi tror var fördelaktigt vid sammanställningen av resultatet. Efter varje intervju reflekterade vi över vår insats och informanternas uttalanden. På så vis kunde intervjuerna utvecklas och förbättras efter varje intervju-tillfälle. Vi har förhållit oss till den forskningsetik som beskrivs i metoden, vilket gav en god relation mellan oss och informanterna. Vi upplevde att informanterna kunde tala fritt och på så vis ge oss användbar information till detta examensarbete. Intervjuguiden utformades utifrån studiens frågeställning för att hålla oss inom ämnet och förse oss mer relevant empiri. Vi ställde öppna frågor för att få så utförliga svar som möjligt. Vi ville undvika ledande frågor eftersom sådana frågeställningar kan påverka informanternas svar. Stukát (2011) framhåller att den som intervjuar måste vara en aktiv lyssnare, vilket vi hade i åtanke under intervjuerna. Resultatet från intervjuerna är relativt lika och därför kände vi en mättnad i detta urval.

6.2. Resultatdiskussion

Studiens resultat har visat att det förebyggande arbetet kring konflikter har stor betydelse för att barnen ska kunna lära sig hur man hanterar dessa. Informanternas syn på definitionen av ordet konflikt är relativt lika och överensstämmer till stor del med forskningen inom ämnet. Förskollärarna menar att barnen är oeniga när det uppstår en konflikt (jmf Nationalencyklopedin). Tidigare forskning kring hanteringen av konflikter med barn i förskoleåldern har poängterat hur viktigt det är att lära barnen lösa konflikter med hjälp av kommunikation (Rosenberg Kimblad, 2009). Om barnen inte kan lösa konflikterna själva så går läraren in och stödjer barnen att hantera konflikten. Även de förskollärare som vi har intervjuat har betonat vikten av att lära barnen hur man genom att diskutera tillsammans om konfliktens uppkomst också så småningom kan komma överens om hur den också kan lösas. Kommunikationen är ett arbetssätt som är viktigt, vilket också framgår i denna studie. Utifrån intervjuerna framkom det att alla förskollärare som deltagit i denna studie använder kommunikationen som ett verktyg för att medla mellan barnen som har hamnat i en konflikt med varandra. De strategier som har nämnts under intervjutillfällena stämmer väl överens med att förskollärarna går in och medlar mellan barnen och använder sig utav den pyramidmodell som Hakvoort och Friberg (2011) nämner i sin studie. Med detta menar Hakvoort och Friberg att kommunikationen nyttjas som ett verktyg för att belysa båda barnens syn på konflikten och deras känslor (a.a.). Sedan när barnen har fått berätta sina tankar kan man diskutera fram en lösning. Under intervjuerna kom ordet förlåt upp som en lösning av förskollärarna. De ansåg att det är ett ord som är otillräckligt, om det inte finns en känsla av ånger i betoningen. Förskollärarna som tog upp detta menar att ordet förlåt inte ska bli något som barnen bara säger utan att tänka på ordets innebörd. Johansson och Johansson (2003) menar att när man ser lösningen av konflikten som enighet och betraktar det som konflikten är löst när någon sagt ”förlåt” riskerar man att bara nå en ytlig samstämmighet, medan motsättningarna fortfarande finns kvar under ytan. Konflikten riskerar då att blossa upp igen.

De stöd förskollärarna kan ge barnen för att hantera konflikten har stor betydelse för barnens utveckling och lärande. Enligt Hakvoort och Friberg (2011) intar pedagogen en medlarroll som kan visa barnen olika strategier i hur man kan lösa konflikten utan att pedagogens egna tankar och värderingar läggs in. Det verkar finnas en oskriven regel om hur man bör hantera konflikter trots att det inte finns ett rätt eller fel. Vi upplevde att förskollärarnas strategier vid konflikthanteringen var väldigt lika varandra. Trots att de arbetar på olika förskolor används liknande strategier. Alla förskollärarna var överens om att komma till ett mål där barnen själva ska kunna hantera konflikterna, vilket också är ett av målen utifrån styrdokumentet (Skolverket, 2010).

Beroende på hur barngruppen ser ut kan det förebyggande arbetet skilja sig mellan förskolorna. Det är viktigt att ha ett förebyggande arbete kring konflikthantering, för att konflikterna inte ska eskalera (Hakvoort & Friberg, 2011). Vi tror att det är viktigt att varje förskollärare hittar ett arbetssätt som passar för den enskilda individen och för barngruppen för att de ska lära sig på bästa sätt. Likaså anser vi att förskollärarna själva ska känna sig bekväma med arbetssättet för att vara en god förebild. En av förskollärarna ansåg att sociala berättelser var ett bra hjälpmedel för att visa hur man kan hantera konflikter. Det var i första hand för barn som hade svårt att se sitt eget agerande som nu hade lättare att se på situationen på ett objektivt sätt. På detta sätt kan barnen relatera sin del i situationen bättre då de kan se berättelsen framför dem. Detta kan vi koppla till första nivån i konfliktpyramiden (a.a.) som är den förebyggande nivån, det vill säga de insatser som förskolan gör för att främja ett samarbetande klimat. Sociala relationer och den sociala kompetensen ligger i fokus. Cohen menar att den förebyggande nivån i konfliktpyramiden handlar om att man medvetet arbetar med värdegrunden och att man ska ha diskussioner om etik och moral (a.a.).

Vi kan även koppla stopptecknet till den förebyggande nivån som tre av förskollärarna tog upp under intervjuerna. De menar att det är viktigt för alla barn att lära sig säga ifrån när den inte tycker det är okej längre. Genom att barnen tydligt säger stopp och visar ett stopptecken med handen när de känner att något är fel, ger det en tydlig markering att de ska sluta. Enligt Ribaeus (2014) är det viktigt i det förebyggande arbetet att ge barnen verktyg så att de vid ett senare tillfälle i en liknande situation kan hantera

konflikten. Begreppet artefakter använder vi för att förstå stoppverktyget som förskollärarna använder som ett redskap. Vi utgår från att artefakter inte enbart består av föremål utan i det här fallet som ett tecken i form av barnen egen hand som ett hjälpmedel. När barnen använder sig utav stopphanden ger artefakterna barnen fler möjligheter att förstå för att göra det tydligare. Förskollärarna menar att med detta sätt kan barnen sammankoppla tecknet med begreppet. De andra förskollärarna pekar dock inte på något konkret arbetssätt för att förebygga konflikter i sina intervjuvar. Detta tror vi kan bero på att två av förskollärarna var nyexaminerade och inte hade fått tillräckliga kunskaper inom detta område i sin utbildning. Eftersom de inte har arbetat så länge har de troligen inte fått tillräcklig arbetslivserfarenhet för att känna sig trygga i detta.

Indelningsgrupperna i Cohens konfliktspyramid är användbara men i vår studie ser vi att proportionerna inte behöver se ut som i Cohens modell (Hakvoort & Friberg, 2011) är bra i teorin, men i praktiken ser den lite annorlunda ut. Ordningen på nivåerna är svåra att använda sig av med barn i förskolan. För att kunna använda sig av pyramiden i förskolan anser vi att nivåerna bör byta plats. Vi har kunnat se från våra intervjuer att mycket uppmärksamhet läggs på nivå ett och fyra som är den förebyggande nivån och den stoppande nivån. Precis som Hakvoort och Friberg (2011) nämner håller vi med om att pyramiden inte stämmer i verkligheten utan den har fått formen som ett timglas. Han menar att det mesta arbetet med konflikthantering sker på den stoppande nivån, när konflikterna redan brutit ut. Hakvoort och Friberg (2011) beskriver hur många skolors arbete med konflikthantering har fått formen av ett timglas, med störst fokus på förebyggande och stoppande arbetet. En av de som vi intervjuade arbetade på en småbarnsavdelning. Hen menar att om verksamheten har många yngre barn kommer det troligtvis att uppstå många situationer som kräver stopp, då barn i tidig ålder inte har utvecklat förmågan att sätta sig in i andra människors situation ännu och att det verbala språket inte är utvecklat. När barn inte är överens kring en händelse kan det vara svårt för barnen att uttrycka sig med hjälp av språket då detta kanske inte är så utvecklat. Det kan göra att kommunikationen brister och en konflikt kan uppstå då barnen inte ser på saken utifrån samma perspektiv (Vygotskij, 1999). Vi anser dock att man redan vid förskolans start ska hjälpa barn att förmedla sig och sätta ord på sina känslor för att de

så småningom ska kunna hantera sina konflikter på egen hand. Enligt läroplanen för förskolan står det att barn utefter förmåga ska få ta ansvar för sina handlingar samt för förskolans miljö för att en progression i den sociala utvecklingen ska fortgå (Skolverket, 2010). Även förskollärarna i vår studie poängterar vikten av att hjälpa barn att sätta ord på sina känslor.

Utifrån intervjuerna med förskollärarna förstod vi att de inte hade fått någon vidareutbildning kring konflikthantering. Detta var något som de flesta förskollärarna önskade få av sina chefer för att känna sig säkrare. Vi såg under flera av observationerna att förskollärarna ibland drog sig undan trots att de såg en pågående konflikt. Hakvoort och Friberg (2011) belyser att det kan finnas oro hos pedagogerna för att konflikter ska eskalera som gör att de ibland väljer att lösa konflikten åt barnen eller att istället blunda för konflikten. Författarna menar även att det är långt ifrån alla pedagoger som fått lära sig att hantera konfliktsituationer. Under intervjusamtalen framgick det att informanterna hade en del kunskaper om konflikthantering och olika strategier trots att de inte fått någon vidare utbildning kring detta. Förskollärarna menade att de hade fått lära sig hantera de konflikterna som uppstår ute i arbetslivet.

7. Sammanfattning

Syftet med vår studie var att undersöka om förskollärare använder sig av några strategier vid konflikthantering för att barnen ska få en förståelse för konflikthantering. Forskarna som vi lyft upp i studien anser att pedagogerna inte ska dra egna slutsatser av konflikten utan istället fungera som en medlare mellan barnen. Alla förskollärare som deltagit i denna studie uppger att de använder kommunikationen som ett verktyg för att medla mellan barnen som har hamnat i en konflikt med varandra. Förskollärarna bör veta vad en konflikt är och vad den innebär för att kunna hantera konflikten. Vi har kommit fram till att förskollärarna hanterar konflikterna främst genom att använda sig av dialoger där varje barn får berätta sin version av konflikten. För att barnen ska få kunskap om konflikthantering anser förskollärarna i intervjuerna att man måste arbeta aktivt med det förebyggande arbetet. Förskollärarna i vår studie menar att man kan arbeta med konflikthantering genom att belysa olika begrepp och använda sig av

stopptecken där barnen på ett respektfullt sätt lär sig tala om sina gränser. När barnen inte själva kan hantera konflikten bör barnen handledas av professionella pedagoger för att kunna utvecklas på ett socialt och kunskapsmässigt sätt.

8. Referenser

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj (2008). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. 2 uppl.* Lund: Studentlitteratur.

Hakvoort, Ilse & Friberg, Birgitta (2011). *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. Malmö: Gleerups

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur

Johansson, Eva & Johansson, Barbro (2003). *Etiska möten i skolan*. Liber AB

Lind, Eleonore (2001). *Medkompis- medling och konflikthantering i skolan*. Jönköping: Brain books.

Lindahl, Marita (2011). *Lärande småbarn*. Lund: Studentlitteratur.

Ljungberg, Tomas (1998). Konflikt hantering och social kompetens i Wrangjö, Björn (red.) *Barn som märks- utvecklingspsykologiska möjligheter och svårigheter*. Falun: Natur och kultur, ss. 252-262.

Nationalencyklopedin, *artefakt*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/artefakt> (hämtad 2015-10-06)

Nationalencyklopedin, *konflikt*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/konflikt> (hämtad 2015-09-30)

Ribaeus, Katarina (2014). *Demokratiuppdrag i förskolan*. Avhandling. Karlstad: Universitetstryckeriet

Rosenberg Kimblad, Anette (2009). *Att arbeta med konflikt hantering -implementering och undersökning av en form av fokusgruppsamtal i skolan*. Magisteruppsats. Högskolan i Halmstad, Sektionen för Hälsa och samhälle

SFS (2010:800). *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98: reviderad 2010*. Stockholm: Skolverket.

Stukát, Staffan (2011). *Att skriva ett examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> Hämtat 150902

Vygotskij, Lev Semenovic (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos

Vygotskij, Lev Semenovic (1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos

Bilaga 1 Intervjuguide

Utgå från en observation, hur uppfattade du situationen?

Hur tänker du kring den situationen?

Använde du någon medveten strategi för att lösa konflikten? (Vilken?)

Vad är begreppet konflikt för dig?

Hur arbetar ni ytterligare i arbetslaget kring konflikthantering?

Använder ni olika strategier för olika barn?

Hur länge har du arbetat inom detta yrke?

Har ni i arbetslaget eller i rektorsområdet pratat igenom vilka strategier ni ska ha?

Vilka konfliktlösningstrategier känner du till/har du fått kunskap om via din utbildning eller på annat sätt?